

**UCHWAŁA NR XXV/442/16
RADY MIASTA BYDGOSZCZY
z dnia 24 lutego 2016 r.**

**w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za 2015r.
oraz przedstawienia wykazu potrzeb związanych z realizacją zadania**

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt. 6 a w związku z art. 18 ust. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2015 r., poz. 1515, poz. 1045 i poz. 1890) oraz art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 332, poz. 1045, poz. 1199 i poz. 1830)

uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjąć sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za 2015r. oraz przedstawiony wykaz potrzeb związanych z realizacją zadania w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta

dr Zbigniew Sobociński

Uzasadnienie

1. Przedmiot regulacji:

Przedmiotem regulacji jest przyjęcie przez Radę Miasta Bydgoszczy sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawienia potrzeb związanych z realizacją tych zadań.

2. Omówienie podstawy prawnej:

Zgodnie art. 7 ust. 1 pkt. 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym do zadań własnych gminy należą sprawy dotyczące wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Ponadto, zgodnie z art. 18 ust. 2 pkt. 2 ww. ustawy do wyłącznej właściwości rady gminy należy przyjmowanie sprawozdań z działalności wójta. Stosownie zaś do art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w terminie do dnia 31 marca każdego roku wójt składa radzie gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawia potrzeby związane z realizacją zadań.

3. Konsultacje wymagane przepisami prawa:

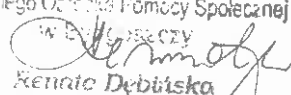
Nie dotyczy. Uchwała nie wymaga konsultacji.

4. Uzasadnienie merytoryczne:

Przyjęcie niniejszej uchwały wynika z uregulowań zawartych w art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawienie potrzeb związanych z realizacją tych zadań zawiera załącznik do niniejszej uchwały.

5. Ocena skutków regulacji:

Przyjęcie niniejszej uchwały powoduje skutki finansowe dla budżetu Miasta w zakresie potrzeb związanych z realizacją zadań dotyczących wspierania rodziny. Środki na zatrudnienie asystentów rodziny zostaną pozyskane z programu rządowego „Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”. Pozostałe środki zostały zabezpieczone w budżecie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy.

Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bydgoszczy

Renata Dębińska

Sprawozdanie z realizacji zadań
z zakresu wspierania rodziny
za 2015r. oraz przedstawienie
wykazu potrzeb związanych
z realizacją zadania

Spis treści

Wstęp	3
I. Praca z rodziną – Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy	3
II. Praca z rodziną Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej	5
1. Asysta rodzinna	6
1.1 Cele asysty rodzinnej	7
1.2 Charakterystyka rodzin objętych asystą rodzinną	7
1.3 Działania podejmowane przez asystenta rodziny	9
1.4 Efekty pracy asystenta rodziny	10
2. Inne formy wsparcia rodziny – poradnictwo indywidualne, grupy wsparcia, spotkania dla rodzin, placówki wsparcia dziennego	13
III. Działania na rzecz rodzin podejmowane interdyscyplinarne przez różne służby	16
IV. Wykaz potrzeb związanych z realizacją zadania	17

Wstęp

Obowiązek i konieczność udzielania pomocy oraz wsparcia rodzinom przeżywającym trudności życiowe wynikają przede wszystkim z:

- ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej
- ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

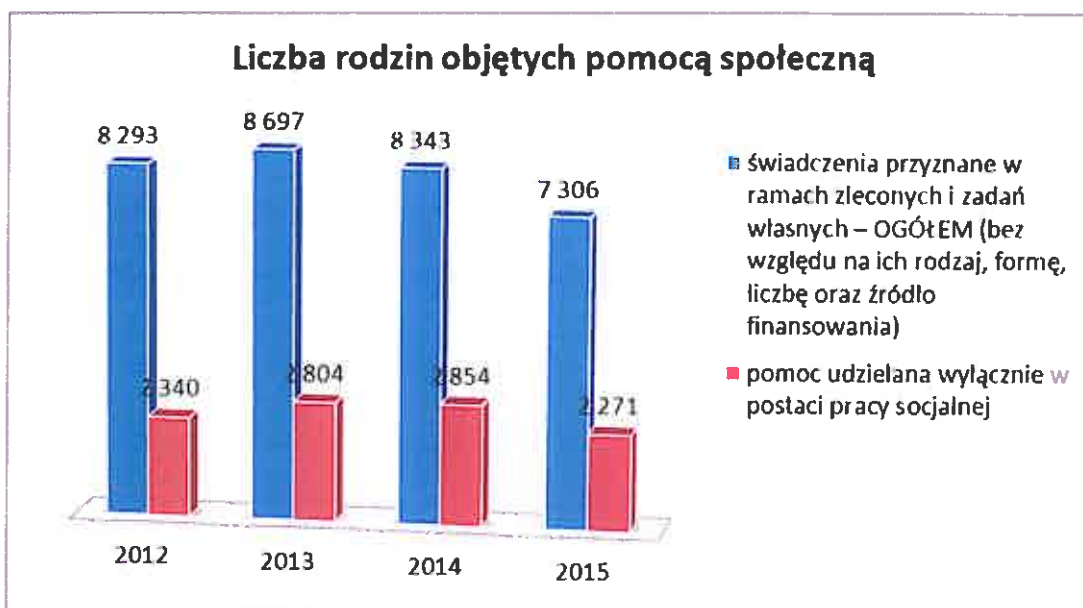
Wyżej wymienione ustawy nałożyły na gminę szereg zadań mających na celu:

- rozwój działań na rzecz rodziny poprzez wzmocnienie jej roli i funkcji,
- zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych,
- przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej
- reintegrację rodziny.

W Bydgoszczy zadania te realizowane były w ramach Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Bydgoszczy na lata 2015-2017 przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we współpracy w szczególności z sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, Strażą Miejską, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Bydgoskim Ośrodkiem Rehabilitacji, Terapii Uzależnień i Profilaktyki BORPA, instytucjami oświatowymi i organizacjami pozarządowymi.

I. Praca z rodziną – Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy

W 2015 roku, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej obejmował wsparciem osoby i rodziny, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i nie były w stanie przezwyciężyć występujących problemów bez wsparcia zewnętrznego. Świadczenia pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych, bez względu na ich rodzaj, formę i źródła finansowania, przyznano łącznie **7 306 rodzinom**. Natomiast pomocą wyłącznie w postaci pracy socjalnej objęto **2 271 rodziny**.

źródło: dane własne MOPS w Bydgoszczy

Jak pokazuje powyższa grafika w 2015 roku można było zaobserwować spadek ilości rodzin otrzymujących różnego typu świadczenia pomocy społecznej. Wśród wielu czynników,

które miały na to wpływ wymienić można m.in. podjęcie zatrudnienia bądź migrację „zarobkową” ludności (do innych miejscowości lub za granicę).

Jednocześnie nadal jak w latach ubiegłych najczęściej występującym problemem, z którym borykały się rodziny zamieszkujące w Bydgoszczy było ubóstwo i bezrobocie. Inną znaczącą przyczyną korzystania z pomocy społecznej była **bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego** (1 649 rodziny – 5 598 osób łącznie). Wśród nich 379 to rodziny wielodzietne, a 1 229 to rodziny niepełne.

Poniżej przedstawione jest szczegółowe zestawienie przyznanych świadczeń przez Rejonowe ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy w 2015 roku wg powodów przyznania pomocy.

przyczyna świadczenia	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
ubóstwo	4 345	8 664
bezrobocie	2 965	7 153
niepełnosprawność	3 529	6 019
długotrwała lub ciężka choroba	1 621	2 594
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	1 649	5 598
- rodziny niepełne	1 229	3 594
- rodziny wielodzietne	379	2 130
alkoholizm	398	658
narkomania	34	64
potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym :	517	2 284
- wielodzietność	226	1 272
bezdolność	616	673
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	155	194
przemoc w rodzinie	277	773
zdarzenia losowe	13	30

źródło: dane własne MOPS w Bydgoszczy

Wg danych zebranych przez pracowników socjalnych w **2015 roku** szacunkowa liczba rodzin **zagrożonych** występowaniem trudności opiekuńczo-wychowawczych wynosiła **418**. Spośród nich ponad połowa to rodziny bezrobotne i ubogie, a 1/4 rodzin wychowuje dzieci w wieku 0-6 lat. Szczegółowe zestawienie prezentuje tabela poniżej.

2015	RAZEM	
	Ilość rodzin	Ilość dzieci
1. rodziny biologiczne zagrożone występowaniem trudności opiekuńczo-wychowawczych, a w tym:	418	915
a) małoletnie matki, rodziny niepełne i wielodzietne	222	535
b) rodziny wychowujące dzieci w wieku 0-6lat	103	223

c) rodziny zmagające się z trudnościami wychowania dzieci w okresie dojrzewania	102	235
d) rodziny przeżywające trudności związane ze stanem zdrowia dziecka (np. dzieci chore, niepełnosprawne nadpobudliwe, z zaburzeniami zachowania)	93	201
e) rodziny bezrobotne, ubogie	218	402

Źródło: dane własne MOPS w Bydgoszczy

Jednocześnie służby socjalne oszacowały, że w 2015 roku na terenie Bydgoszczy funkcjonowało 369 rodzin, u których stwierdzono trudności opiekuńczo-wychowawcze. Szczegółowe zestawienie ilościowe – w zależności od stopnia występowania trudności w opiece i wychowywaniu dzieci - prezentuje poniższa tabela.

2015	Ilość rodzin	Ilość dzieci w tych rodzinach
1. rodziny biologiczne, w których występują okresowe trudności opiekuńczo-wychowawcze	149	375
2. rodziny biologiczne, w których stale występują nasilone trudności opiekuńczo-wychowawcze	77	198
3. rodziny biologiczne, w których stale występują nasilone trudności opiekuńczo-wychowawcze, z częściowym ograniczeniem praw rodzicielskich, objętych nadzorem kuratora	143	368
RAZEM:	369	941

Źródło: Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy

W szczególnym zainteresowaniu pracowników socjalnych pozostawały rodziny wychowujące małoletnie dzieci, w których występowała trudna sytuacja materialna oraz trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Rodzinom udzielana była pomoc materialna, pomoc w formie dożywiania (w tym posiłki szkolne) oraz szeroko rozumiana praca socjalna. Działania pracowników dotyczyły przede wszystkim motywowania osób do zmiany postaw życiowych dotyczących podjęcia leczenia w placówkach specjalistycznych czy podjęcia pracy zarobkowej. Wielość zadań jaka wykonują pracownicy nie zawsze pozwala na prowadzenie pracy socjalnej wobec rodzin przeżywających wymienione trudności. Aby uchronić dzieci z tych rodzin przed umieszczeniem w pieczy zastępczej z uwagi na zaniedbania rodziców pracownicy wnioskowali o pomoc specjalistyczną, m.in. o wsparcie przez asystenta rodziny.

II. Praca z rodziną – Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej

Zgodnie z obowiązującą ustawą praca z rodzinami wymagającymi wsparcia prowadzona była w różnych formach, a przede wszystkim poprzez:

- pomoc asystenta rodziny
- konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, w tym prawne
- spotkania okolicznościowe dla rodzin, grupy psychoedukacyjne i grupy wsparcia.

W/w formy wsparcia realizowane były w 2015 roku przez Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy.

1. Asysta rodzinna

W 2015 roku w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, w Dziale Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej, zatrudnionych było **10 asystentów rodziny**, w tym 9 osób na umowę o pracę w pełnym wymiarze godzin a 1 osoba na umowę zlecenie (praca w charakterze tłumacza języka migowego i jednocześnie asystenta rodziny na rzecz 1 rodziny).

W celu poprawy jakości świadczonych usług na rzecz rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze asystenci rodzin oraz specjaliści Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej uczestniczyli w wielu szkoleniach. Ich celem było podniesienie kwalifikacji oraz wyposażenie pracowników w narzędzia ułatwiające realizację ustawowych zadań.

W 2015 roku na terenie Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy zorganizowano szkolenie pt. **„Sposoby radzenia sobie ze stresem w pracy i w domu, profilaktyka wypalenia zawodowego, elementy asertywności w relacji ja-inni”**. Ponadto w 2015 roku asystenci rodziny oraz specjaliści Działu brali udział w szkoleniach, warsztatach, seminariach i konferencjach organizowanych na terenie miasta Bydgoszczy oraz województwa kujawsko – pomorskiego.

Konferencje:

- konferencja „(Nie)rzeczywisty świat, czyli ... na haju, ale czy do raj?”- organizator Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna nr 2 w Bydgoszczy
- konferencja „(Nie)rzeczywisty świat, czyli ... nastolatek w objęciach seksbiznesu” - Poradnia Psychologiczno–Pedagogiczna nr 2 w Bydgoszczy
- konferencja „Administracja publiczna wobec zjawiska przemocy w rodzinie – analiza dostępnych narzędzi oddziaływania” - organizator Urząd Marszałkowski Wojewódzka Kujawsko – Pomorskiego w Toruniu
- konferencja „Wyzwania wywołane przez uzależnienia od hazardu i inne uzależnienia behawioralne – Lokalne koalicje odpowiadające na problem zagrożeń związanych z hazardem i uzależnieniami behawioralnymi” - organizator Towarzystwo profilaktyki i Przeciwdziałania Uzależnieniom oraz Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Toruniu
- konferencja naukowa z okazji 40-lecia Poradni Psychologiczno–Pedagogicznej nr 2 w Bydgoszczy „Wokół dziecka i rodziny – możliwości wsparcia” - organizator Poradnia Psychologiczno–Pedagogiczna nr 2 w Bydgoszczy.

Warsztaty:

- „Rozróżnianie objawów przemocy od cech typowych dla rozwoju dziecka”
- „Jak słyhać i rozmawiać z nastolatkiem”
- „Czy rodzeństwo musi się kłócić”
- „Słoik z makaronem w kontekście metod wychowawczych polaryzujących klasę”

Szkolenia

- szkolenie „Praca z rodziną oparta na potencjałach” - organizator Urząd Marszałkowski Wojewódzka Kujawsko – Pomorskiego w Toruniu
- szkolenie „Rola i współpraca pracowników socjalnych, asystentów rodzin i koordynatorów pieczy zastępczej w pracy z dzieckiem i rodziną.” - organizator Regionalne Centrum Rozwoju Społecznego w Toruniu
- szkolenie „Warsztaty zmierzające do podniesienia poziomu bezpieczeństwa kadry pomocy społecznej” - organizator Regionalne Centrum Rozwoju Społecznego w Toruniu
- szkolenie „Szkolenie dla kadry instytucji pomocy społecznej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie” - organizator Instytut Rozwoju Służb Społecznych
- szkolenie „Agresja i autoagresja u dzieci i młodzieży” - organizator Ottson szkolenia, kursy, wykłady z Wrocławia
- szkolenie „Ochrona danych osobowych” - organizator Centrum Ustawicznego Kształcenia Grupa Format, Tychy
- szkolenie „Profilaktyka chorób pasożytniczych – owsica, wszawica, świerz” - organizator Wojewódzka Stacja Sanitarno–Epidemiologiczna w Bydgoszczy

Spotkania doradcze

- spotkanie doradcze dotyczące współpracy asystentów rodziny, koordynatorów pieczy zastępczej i pracowników socjalnych w obszarze wsparcia rodziny - organizator Regionalne Centrum Rozwoju Społecznego w Toruniu

Seminaria

- seminarium „Ochrona macierzyńska i bezpieczeństwa dziecka w pracy asystenta rodziny” organizator Wydział Polityki Społecznej Kuj-Pom Urzędu Wojewódzkiego, Kuj-Pom Ośrodek Adopcyjny w Toruniu

Jeden z asystentów rodziny ukończył kurs kwalifikacyjny „Asystent rodziny” organizowany przez Regionalne Centrum Rozwoju Społecznego w Toruniu, zgodnie z wymogami Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011r. w sprawie szkoleń na asystenta rodziny, który rozpoczął w 2014 roku.

1.1 Cele asysty rodzinnej

Głównym celem pracy asystenta rodziny jest:

- wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych
- profilaktyka zapobiegająca rozpadowi rodziny
- reintegracja w przypadku umieszczenia dzieci poza rodziną.

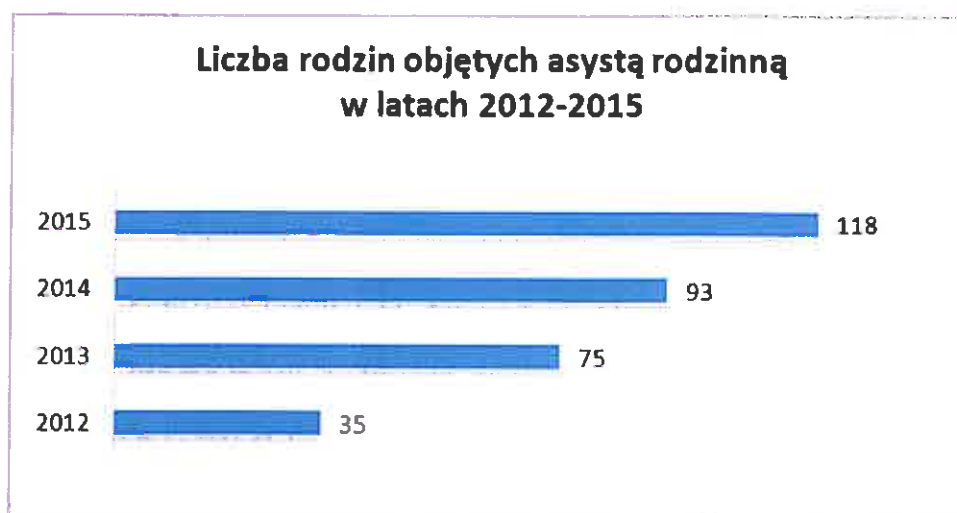
1.2 Charakterystyka rodzin objętych asystą rodzinną

W 2015 roku asystenci rodziny pracowali z rodzinami, u których występowało wiele sprzężonych problemów, m.in.:

- niskie kompetencje opiekuńczo-wychowawcze
- niskie umiejętności w prowadzeniu gospodarstwa domowego
- uzależnienia
- bezrobocie
- ubóstwo
- zła sytuacja mieszkaniowa
- przewlekła choroba, niepełnosprawność
- przemoc
- wyuczona bezradność
- zaburzenia psychiczne.

W 2015 roku łącznie asystą objętych było **118 rodzin** (w tym 56 rodzin z postanowienia Sądu Rodzinnego). Poniżej szczegółowe zestawienie dot. liczby rodzin i dzieci korzystających ze wsparcia asystenta rodziny wg podziału na podmiot kierujący do asysty:

Poniżej szczegółowe zestawienie liczby rodzin objętych asystą rodzinną w latach 2012-2015.

Źródło: opracowanie własne - Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnego MOPS

Na przestrzeni 4 lat funkcjonowania asysty rodzinnej dostrzega się wzrost liczby rodzin objętych tą formą wsparcia. Zarówno służby socjalne jak i sądy rodzinne coraz częściej kierują rodziny do asysty wiążąc z tą metodą duże nadzieje i oczekiwania w zakresie poprawy funkcjonowania rodziny.

Praca asystenta rodziny prowadzona była także w przypadku czasowego umieszczenia dzieci poza rodziną. Wówczas asystenci podejmowali ścisłą współpracę z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej oraz przedstawicielami instytucjonalnej pieczy zastępczej. Plan pracy z rodziną był skoordynowany z planem pomocy dziecku i miał na celu powrót małoletnich pod opiekę rodziców biologicznych. Uzyskanie pozytywnego efektu pracy uzależnione było przede wszystkim od stopnia zaangażowania rodziców w proces reintegracji rodziny.

W 2015 roku asystą objętych było 11 rodzin z dziećmi w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz 7 rodzin z dziećmi w rodzinnej pieczy zastępczej.

Przeciętnie asystent rodziny pracował z rodziną przez okres **10** miesięcy.

W 2015 roku asystenci zakończyli współpracę z 42 rodzinami, z czego w przypadku:

- 17 rodzin – ze względu na osiągnięcie celów
- 15 rodzin – ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę
- 4 rodzin – ze względu na brak efektów pracy
- 6 rodzin - ze względu na zmianę metody pracy, która polegała na monitorowaniu ich sytuacji po zakończonej pracy z asystentem rodziny (monitoring rodziny trwał przeciętnie 3 miesiące i miał na celu wzmocnienie nabytych przez rodzinę umiejętności oraz podtrzymanie świadomości odpowiedzialności za własne życie).

1.3 Działania podejmowane przez asystenta rodziny

W 2015 roku asystenci rodziny podejmowali działania w następującym zakresie:

- wspierania rodziny poprzez konsultacje i działania o charakterze edukacyjnym w obszarze prawidłowego wychowania i opieki nad dziećmi (organizowanie czasu wolnego dzieciom, budowanie prawidłowych relacji między członkami rodziny, rozwijanie umiejętności wychowawczych, aktywne uczestnictwo w życiu szkolnym dziecka, pomoc w nauce szkolnej),
- dbania o zdrowie (higiena, pielęgnacja, prawidłowe odżywianie, rekreacja, w razie potrzeby: leczenie i rehabilitacja),
- gospodarowania budżetem domowym (planowanie i monitorowanie wydatków, oszczędne gospodarowanie mediami)
- pomocy w zakresie planowania prac na rzecz domu oraz ich podziału pomiędzy członkami rodziny (sprzątanie, zmywanie, gotowanie, prasowanie, remont itd.),
- pomocy w zakresie pozyskiwania usług na rzecz domu i rodziny (np. związanych z naprawą, załatwianiem spraw urzędowych, znalezieniem pracy, kontaktów ze służbą zdrowia),
- usamodzielniania się rodziny poprzez uzupełnianie wykształcenia i podjęcie pracy, dbałości o edukację i rozwój dzieci,
- propagowania wzorców prawidłowego funkcjonowania społecznego poprzez edukację i trening w zakresie obowiązujących norm współżycia społecznego i nabywania umiejętności prospołecznych,
- informowania rodziny – w zakresie przekazywania wiadomości niezbędnych w podejmowaniu odpowiednich wyborów; dostarczania rodzinie informacji związanych z jej oczekiwaniem, typem problemów, które napotka i usiłuje rozwiązać (dotyczyć mogą prawa i administracji oraz działalności różnych instytucji; możliwości korzystania z placówek takich jak: świetlice, kluby zainteresowań, przychodnie i poradnie, placówki sportowe i rekreacyjne)
- rozwijania kontaktów społecznych i interpersonalnych, dostępu do nowych, wzbogacających doświadczeń w zależności od potrzeb i umiejętności rodziny; stymulowanie rodziny do samodzielnego poszukiwania w swoim otoczeniu zasobów: sił, osób, grup, instytucji (ułatwianie jej tego np. poprzez towarzyszenie),

- pomocy w rozwiązywaniu problemów psychologicznych i emocjonalnych w rodzinie, dbanie o poprawę i utrzymanie prawidłowych relacji pomiędzy członkami rodziny,
- inicjowania działań zmierzających do zapobiegania wykluczeniu osób, rodzin i grup społecznych,
- pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymaniu pracy zarobkowej,
- wspomagania rodzin we wzmocnieniu lub odzyskaniu możliwie pełnych zdolności do uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym.

1.4 Efekty pracy asystentów rodziny

Efekty pracy asystentów były one uzależnione od stopnia zaangażowania rodziny we współpracę. Ważnym elementem w pracy asystenta była ciągłość, systematyczność i czas. Dzięki działaniom podejmowanym przez asystentów dało się zauważyć:

- zwiększenie umiejętności rozwiązywania problemów i konfliktów wewnątrzrodzinnych
- poprawę komunikacji i relacji pomiędzy rodzicami a dziećmi
- zwiększenie umiejętności rodziny w myśleniu perspektywicznym, planowaniu przyszłości
- wzrost świadomości własnych zasobów, możliwości, braków i ograniczeń, wzrost poczucia własnej wartości
- wzrost poziomu świadomości i zwiększenie wiedzy na temat problemów dotyczących rodziny
- zwiększenie aktywności w pokonywaniu trudności życiowych oraz uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej
- zwiększenie zaufania do skuteczności różnych form pomocy instytucjonalnej, pozamaterialnej.

Poniższa tabela prezentuje działania asystentów rodzin podejmowane w celu uzyskania w/w rezultatów oraz wymierne efekty ich pracy.

działania asystenta w 2015	efekty	liczba rodzin	liczba dzieci
pomoc w uzyskaniu specjalistycznego poradnictwa	cykliczne spotkania i konsultacje indywidualne ze specjalistami Działu Wsparcia Rodziny - psychologami, pedagogiem, specjalistami pracy z rodziną	26	1
	udział w zajęciach grupy psychoedukacyjnej z cyklu „Świadome Rodzicielstwo”, prowadzonych przez specjalistę pracy z rodziną Działu Wsparcia Rodziny	6	-
	udział w zajęciach grupy psychoedukacyjnej z cyklu „Samotne Rodzicielstwo”, prowadzonych przez specjalistę pracy z rodziną Działu Wsparcia Rodziny	4	
	skorzystanie z porad radców prawnych Działu Wsparcia Rodziny	18	-
	konsultacje rodziców w poradniach psychologiczno-	23	34

	pedagogicznych , uzyskanie diagnozy psychologiczno-pedagogicznej dziecka		
pomoc w uzyskaniu środków finansowych	uzyskanie świadczeń z pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, stypendiów, świadczeń z funduszu alimentacyjnego	92	-
pomoc w zwiększeniu aktywności zawodowej poprzez kontakt z instytucjami zajmującymi się problemem bezrobocia	zdobycie zatrudnienia (umowa o pracę, umowa zlecenie, umowa o dzieło)	26	-
	podjęcie prac dorywczych, prac sezonowych	13	-
pomoc w sprawie poprawy warunków mieszkaniowych	zamiana lokalu, umorzenia zaległości za czynsz lub rozłożenia zaległości na raty	15	-
	uzyskanie lokalu z zasobów Miasta	3	-
uświadamianie problemu uzależnienia, motywowanie do podejmowania działań w tym zakresie, monitorowanie przebiegu wykonania zaleceń postanowień sądu o leczenie odwykowe we współpracy z kuratorami sądowymi	podjęcie terapii odwykowej w zakresie uzależnienia od alkoholu	16	-
	podjęcie terapii odwykowej w zakresie uzależnienia od środków odurzających	1	-
	podjęcie terapii odwykowej w zakresie uzależnienia od hazardu	0	-
	podjęcie terapii do osób współuzależnionych	6	-
pomoc w uzyskaniu dostępu do świadczeń zdrowotnych, propagowanie zdrowego stylu życia	zainteresowanie podstawową służbą zdrowia, kontakt z lekarzem pierwszego kontaktu lub specjalistą, kontakt z pielęgniarką środowiskową, położną	42	87
	kontakt z lekarzem psychiatrą, podjęcie lub kontynuowanie leczenia	24	51
	uzyskanie orzeczenia o niepełnosprawności, współpraca z powiatowym zespołem ds. orzekania o niepełnosprawności	7	9
	objęcie dzieci niepełnosprawnych pomocą w zakresie usług specjalistycznych	5	7
pomoc w uregulowaniu sytuacji prawnej dzieci	współpraca z Sądem Rodzinnym, kuratorami sądowymi - zawodowymi i społecznymi	64	151
działania profilaktyczne w zakresie zapobiegania demoralizacji dzieci i młodzieży	kontakty z dzielnicowymi lub pracownikami zespołów Prewencji Kryminalnej Nieletnich i Patologii działających przy komisariatach policji	15	35
pomoc w organizacji czasu wolnego dzieciom i młodzieży, organizowanie zajęć i spotkań psychoedukacyjnych, integrujących dzieci z rodzicami	udział w przedstawieniu w Operze Nova w Bydgoszczy w ramach projektu „Promocja marki województwa kujawsko-pomorskiego” w dniu 13.02.2015r. pt. „Jaś i Małgosia”	8	14
	udział dzieci w zajęciach pt. „Śnieżne zabawy bez śniegu” w trakcie ferii zimowych, w dn. 16-28.02.2015r. zorganizowanych na terenie MOPS DWR	4	7
	udział w przedstawieniu w Teatrze Polskim w Bydgoszczy w dniu 04.03.2015r. pt. „Plastusiowy Pamiętnik”	3	7

	udział w przedstawieniu w Operze Nova w Bydgoszczy w ramach projektu „Promocja marki województwa kujawsko-pomorskiego” w dniu 21.03.2015r. oraz 22.03.2015r. pt. „magiczny sklep z zabawkami”	17	41
	udział w spotkaniu edukacyjnym „Jem zdrowo, czuję się zdrowo” zorganizowanym w dniu 17.03.2015r. we współpracy z dietetykiem w celu propagowania zdrowego stylu życia	3	5
	udział w festynie „Dzień rodziny” zorganizowanym przez pracowników DWR, w dniu 29.05.2015r. w celu uczczenia Dnia Matki, Dnia Dziecka i Dnia Ojca; współpraca z Komisariatem Bydgoszcz-Wyżyny, Strażą Miejską, Pałacem Młodzieży, firmą Ciupak Transport, fundacją dr Clown, Cane Pro Humano, Klubem Motocyklowym, z udziałem zespołu muzycznego polsko-romskiego Jamaro Sveto	34	68
	udział w spotkaniu „Wieczór marzeń w Zoo” w dniu 05.06.2015r. zorganizowanym przez Leśny Park Kultury i Wypoczynku w Bydgoszczy	1	5
	udział w spotkaniu psychoedukacyjnym z cyklu „Bezpieczne Wakacje” zorganizowanym w dniu 22.06.2015r. przy współpracy z Miejską Komendą Policji w Bydgoszczy oraz Rejonowym Wodnym Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym (m.in. pokaz łodzi ratunkowej)	5	12 oraz 10 wychow anków z SOSW nr 2 w Bydgos zczy
	udział w koloniach letnich w Międzywodziu zorganizowanych w terminie 08-21.07.2015r. przez Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy	-	14
	udział w koloniach letnich w Funce w Borach Tucholskich zorganizowanych w terminie 03-16.08.2015r. przez Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy		6
	udział w spotkaniu „Przystanek na czytanie. Pani Bajka i Bajarz Kolejarz zapraszają na niesamowitą podróż” zorganizowanym w dniu 05.11.2015r. w celu propagowania czytelnictwa, integracji rodziny i wspólnie spędzanego czasu	2	3
	udział w „Spotkaniu wigilijnym” zorganizowanym w dniu 10.12.2015r. przy okazji „Jasełek z Orange”	4	12
pomoc w zorganizowaniu zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży	udział dzieci w zajęciach świetlicach środowiskowych	-	12
	udział dzieci w zajęciach Pałacu Młodzieży w Bydgoszczy i Młodzieżowych Domach Kultury	-	7
	udział dzieci w zajęciach grup wsparcia dziennego BZPOW	-	9

źródło: Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS w Bydgoszczy

Najbardziej oczekiwanym efektem pracy asystentów rodziny było zmniejszenie liczby dzieci kierowanych do całodobowych placówek opiekuńczo – wychowawczych, a także zwiększenie szans na reintegrację rodzin, których dzieci w takich instytucjach przebywają.

Poniższa tabela przedstawia liczbę dzieci, które powróciły z pieczy instytucjonalnej do rodzin naturalnych.

działania asystenta w 2015	efekty	liczba rodzin	liczba dzieci
praca na rzecz powrotu dzieci pod opiekę rodziców biologicznych	powrót dzieci do rodziny biologicznej	16	27

Źródło: Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS w Bydgoszczy

Rodziny objęte asystą otrzymały również dodatkowe wsparcie rzeczowe (wyprawki szkolne, sprzęty gospodarstwa domowego, meble, odzież, obuwie, zabawki oraz środki higieny i czystości, żywność w formie paczek świątecznych) pozyskane dzięki współpracy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy ze sponsorami.

2. Inne formy wsparcia rodziny – poradnictwo indywidualne, grupy wsparcia, spotkania dla rodzin, placówki wsparcia dziennego

Poradnictwo indywidualne

Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS jest zarejestrowany jako jednostka poradnictwa specjalistycznego w rejestrze prowadzonym przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego; udziela pomocy specjalistycznej rodzinom zamieszkałym w Bydgoszczy, w tym konsultacji i poradnictwa psychologicznego i pedagogicznego oraz pomocy prawnej.

W 2015 roku zgłosiło się do Działu na konsultacje indywidualne **244 osób** (182 rodziny), w tym **39 osób z tytułu przeżywania trudności opiekuńczo – wychowawczych (32 rodziny)**. Łącznie udzielono **714** konsultacji.

Dodatkowo w 2015 roku do radców prawnych zgłosiło się **527 osób** - udzielono **663** porady z zakresu prawa rodzinnego.

Grupy wsparcia

Ponadto w Dziale realizowane były spotkania grupowe, które miały funkcje profilaktyczną, edukacyjną, integracyjną – na rzecz wzmocnienia rodziny i przeciwdziałania jej dezintegracji oraz na rzecz stworzenia dziecku stabilnego środowiska wychowawczego w rodzinie. W ramach poradnictwa grupowego w 2015 roku Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej zorganizował następujące spotkania:

1. „**Świadome rodzicielstwo**” - zajęcia psychoedukacyjne dla rodziców i opiekunów, którzy chcieli lepiej zrozumieć siebie i swoje relacje z dzieckiem; uczestnicy zdobyli wiedzę na temat: przyczyn porażek wychowawczych oraz sposobów ich uniknięcia, alternatywnych rozwiązań w stosunku do kar, wychowawczej roli pochwał.
2. „**Samotne rodzicielstwo**” - zajęcia dla rodziców samotnie wychowujących dzieci potrzebujących pomocy i wsparcia; uczestnicy nabyli wiedzę z zakresu dobrej organizacji

czasu, potrzeb rozwojowych dzieci, przyczyn i konsekwencji samotnego rodzicielstwa, poszukiwania źródeł wsparcia zewnętrznego.

Łącznie w zajęciach grupowych wzięło udział **20 osób**.

Oferta Działu przewidywała również zajęcia grupowe dla osób doświadczonych przemocą („Ochrona podmiotowości i sprawstwa”), dzieci klas I – III SP („Ja i mój świat”) oraz młodzieży klas I – III Gimnazjum „Chcę być dorosły”). Zajęcia nie zostały zrealizowane z uwagi na brak uczestników.

Spotkania dla rodzin

1. **„Śnieżne zabawy bez śniegu”** – zajęcia grupowe dla dzieci mające na celu przedstawienie dzieciom ciekawej formy aktywnego i kulturalnego spędzania czasu wolnego w okresie ferii zimowych; uczestnicy poznali różne formy spędzania czasu wolnego, uaktywnili twórcze zdolności, dzięki czemu wzmocnili poczucie własnej wartości.
2. **„Stres – pogromca wewnętrznej harmonii”** – spotkanie dla rodziców biologicznych, rodziców i opiekunów zastępczych. Celem spotkania było przekazanie wiedzy w zakresie rozpoznawania objawów przewlekłego stresu, sposobów radzenia sobie z jego skutkami i przeciwdziałania zachowaniom agresywnym. Zrealizowano 6 spotkań (po jednym na terenie każdego z Rejonowych Ośrodków Pomocy Społecznej).
3. **„Jem zdrowo, czuję się zdrowo”** – spotkanie edukacyjne dla dzieci i rodziców objętych wsparciem asystenta rodziny; przygotowane we współpracy z dietetykiem. Celem było kształtowanie świadomości na temat zdrowego żywienia oraz rozwijanie i wzmocnianie więzi emocjonalnych rodziców z dziećmi. Spotkanie przeprowadzone przy czynnym udziale dzieci i rodziców, którzy mieli okazję do wspólnego przygotowania naturalnych soków owocowo – warzywnych.
4. **Festyn – „Dzień Rodziny”** – przygotowany przez pracowników Działu we współpracy z Komisariatem Policji Bydgoszcz-Wyżyny, Strażą Miejską w Bydgoszczy, firmą CIUPAK Transport, Fundacją CANE PRO HUMANO (dogoterapia), Fundacją dr Clown i Klubem Motocyklowym. Oprawę muzyczną zapewnił zespół muzyczny Jamaro Sveto. Celem festynu było ukazanie roli wspólnego spędzania czasu wolnego rodziców z dziećmi i wzmocnianie więzi rodzinnych. W ramach festynu przygotowano szereg propozycji zabaw (plastycznych, podwórkowych, sportowych, quizów), które rodzice mogli kontynuować z dziećmi w domu, zaprezentowana była wystawa plastyczna uzdolnionych dzieci objętych asystą rodzinną. Jedną z atrakcji była loteria fantowa. Przygotowano piknikowy poczęstunek.
5. **„Bezpieczne Wakacje”** – spotkanie edukacyjno-profilaktyczne zorganizowane we współpracy z Miejską Komendą Policji w Bydgoszczy i Rejonowym Wodnym Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym w Bydgoszczy; w spotkaniu, w ramach integracji oprócz dzieci z rodzin objętych asystą rodzinną wzięli udział wychowankowie Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 2 im. Gen. Stanisława Maczka w Bydgoszczy. Celem przedsięwzięcia było przekazanie uczestnikom podstawowej wiedzy z zakresu bezpiecznego spędzania wolnego czasu w okresie wakacji letnich.
6. **„Utrwalanie prawidłowych wzorców zdrowego stylu życia w rodzinie”** – spotkanie psychoedukacyjne zorganizowane we współpracy z Kujawsko - Pomorskim Oddziałem Wojewódzkiego NFZ w Bydgoszczy. Celem spotkania było upowszechnienie zachowań prozdrowotnych, edukacja i promocja zdrowego stylu życia, regularnego korzystania z badań profilaktycznych.

7. „Przystanek na czytanie. Pani Bajka i Bajarz Kolejarz zapraszają na niesamowitą podróż” - spotkanie dla rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny. Celem spotkania była integracja rodzin poprzez wspólne spędzanie czasu wolnego, propagowanie czytelnictwa, kształtowanie nawyku czytania. W trakcie spotkania prezentowano w formie aktywnej, połączonej z zabawą, z wykorzystaniem rekwizytów przygotowanych przez pracowników DWR, wiersze Jana Brzechwy.

8. „Spotkanie wigilijne” - spotkanie dla rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny. Celem było krzewienie tradycji Świąt Bożego Narodzenia, ukazanie ważności świętowania w gronie rodzinnym, wymiana doświadczeń kulinarnych.

Łącznie we wszystkich spotkaniach wzięło udział **247 osób, w tym 117 dzieci.**

Placówki wsparcia dziennego

Kolejną formą wspierania rodziny, mającą na celu udzielenie pomocy w opiece i wychowaniu dziecka są **placówki wsparcia dziennego**. W 2015 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Bydgoski Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych prowadzili łącznie na terenie Bydgoszczy 12 placówek. Poniżej szczegółowe zestawienie:

podmiot prowadzący	liczba placówek	forma	liczba miejsc	liczba osób korzystających
MOPS	9	opiekuńcza	200	358
BZPOW	3	specjalistyczna	45	44
RAZEM:	12	-	245	402

źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, Bydgoski Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych

Placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie opiekuńczej zapewniają dzieciom:

- opiekę i wychowanie
- pomoc w nauce
- organizację czasu wolnego, zabawę, zajęcia sportowe oraz zajęcia umożliwiające rozwój zainteresowań.

Placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie specjalistycznej zapewniają w szczególności:

- zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne
- indywidualne programy korekcyjne, psychokorekcyjne, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.

Zajęcia w świetlicach prowadzone były w oparciu o plany pracy, ze szczególnym uwzględnieniem następujących obszarów:

- kształtowanie podstawowych nawyków i umiejętności współżycia społecznego
- budowanie pozytywnego obrazu własnej osoby i wiary we własne siły i możliwości
- rozwijanie dbałości o higienę i zdrowie oraz bezpieczeństwo
- kształtowanie nawyków samodzielnego i systematycznego odrabiania lekcji
- zachęcanie do aktywnego i wartościowego spędzania czasu wolnego.

We wszystkich placówkach prowadzonych przez MOPS realizowane były zajęcia o charakterze profilaktycznym w zakresie uzależnień.

III. Działania na rzecz rodzin podejmowane interdyscyplinarne przez różne służby

Asystenci rodziny działając na rzecz poprawy sytuacji rodzin współpracowali z innymi jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, instytucjami, służbami i organizacjami, a w szczególności z:

- Rejonowymi Ośrodkami Pomocy Społecznej,
- Urzędem Miasta w Bydgoszczy,
- Powiatowym Urzędem Pracy w Bydgoszczy,
- Urzędem Stanu Cywilnego w Bydgoszczy,
- Administracją Domów Miejskich w Bydgoszczy,
- Zakładem Aktywności Zawodowej w Bydgoszczy,
- Centrum Integracji Społecznej w Bydgoszczy,
- Sądem Okręgowym w Bydgoszczy - Wydziałem Cywilnym i Rodzinnym
- Sądem Rejonowym w Bydgoszczy - Wydziałami Rodzinnym i Nieletnich, Rodzinnym Ośrodkiem Diagnostyczno – Konsultacyjnym,
- szkołami, przedszkolami, placówkami służby zdrowia,
- kancelariami komorniczymi i prawniczymi,
- zakładem energetycznym i gazowniczym,
- bankami,
- stowarzyszeniami działającymi na rzecz wspierania rodzin z terenu Miasta Bydgoszczy,
- ośrodkami pomocy społecznej w innych gminach.

Rodziny objęte wsparciem służb socjalnych to najczęściej rodziny wieloproblemowe. Obok trudności opiekuńczo-wychowawczych często występują problemy uzależnień i przemocy. Wymaga to podejmowania **interdyscyplinarnych oddziaływań**.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w ramach procedury „Niebieskiej Karty”, mogą być powoływane Grupy Robocze, które ustalają planu pomocy rodzinie i monitorują sytuację w rodzinie. W 2015 roku wsparciem Grup Roboczych z udziałem pracowników pomocy społecznej, policji, oświaty i kuratorów objęte były 542 rodziny (w tym **14 rodzin** równocześnie objętych asystą rodzinną, w których wychowuje się 37 dzieci).

Ponadto w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Bydgoszczy systematycznie uczestniczyły dwie osoby wytypowane z Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS, co sprzyjało interdyscyplinarnej wymianie doświadczeń i wypracowywaniu skutecznych rozwiązań pomocowych na rzecz rodzin zamieszkałych w Bydgoszczy.

Dodatkowo, od 2009 roku w ramach wspólnego projektu BORPA, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Komendy Miejskiej Policji w Bydgoszczy „Przyjazny patrol” realizowane są na terenie całej Bydgoszczy zintegrowane działania służb - głównie policji i pomocy społecznej - ukierunkowane na ochronę dzieci w środowiskach dysfunkcyjnych.

W 2015 roku wpłynęło **226 zgłoszeń** dot. wizytowania środowisk zagrożonych - **167 rodzin**, w których wychowuje się 381 dzieci. Łącznie odbyło się **96 dyżurów** Przyjaznego patrolu, w trakcie których przeprowadzono na terenie Bydgoszczy **302 wizyty patroli**. Realizacja tego projektu umożliwiła pracownikom socjalnym sprawowanie stałego i planowanego nadzoru nad rodziną. Możliwe było również prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej, której efektem było podjęcie zdecydowanych działań przez osoby dorosłe: wystąpienie do sądu o ustalenie alimentów na dzieci, wypisanie Niebieskiej Karty, odejście od sprawcy przemocy lub izolacja sprawcy przemocy, podjęcia leczenia odwykowego, podjęcie terapii odwykowej lub dla osób współuzależnionych, podjęcie właściwie rozumianej współpracy z pracownikiem socjalnym oraz szkołą.

W ramach tego przedsięwzięcia asystenci rodziny zlecieli monitorowanie **16 rodzin** zagrożonych przemocą w rodzinie, w których wychowuje się 34 dzieci.

Uzupełniająco, w związku z prowadzonym przez ROPS Wyżyny programem Centrum Aktywności Lokalnej realizowane było Porozumienie w sprawie **Zespołów Interwencyjnych** z dnia 06.12.2007 roku. W skład Zespołów Interwencyjnych wchodził funkcjonariusze Policji, Straży Miejskiej oraz pracownicy socjalni. Wizyty w środowiskach miały na celu udzielenie wsparcia osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej z powodu alkoholizmu, przemocy w rodzinie a także niewydolności wychowawczej. Wizytowanie tych środowisk znacznie poprawiło funkcjonowanie rodzin i poprawiło relacje między rodzicami a dziećmi.

W ramach Zespołów Interwencyjnych w 2015 roku objęto działaniem **43 rodziny** (194 osoby, w tym 134 dzieci).

IV. Wykaz potrzeb związanych z realizacją zadania

Biorąc pod uwagę liczbę rodzin zagrożonych występowaniem trudności opiekuńczo-wychowawczych oraz funkcjonujących ze stwierdzonymi trudnościami, uwzględniając ustawowy limit rodzin, z którymi jednocześnie może pracować asystent rodziny, jak również stopień trudności pracy z poszczególnymi rodzinami wskazane byłoby zatrudnienie asystentów rodziny.

Ponadto, należy zgodnie z art. 176 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej tworzyć możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny poprzez udział w specjalistycznych szkoleniach.

Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bydgoszczy

Renata Dębińska